

Adriana D. Kugler

Adriana Kugler es va doctorar en economia per la University of California at Berkeley el 1997 i va llicenciar-se a la McGill University de Canadà el 1991.

Actualment és professora associada a la University of Houston. Anteriorment ha impartit classes a la Universitat Pompeu Fabra, la University of Western Ontario, la Universidad de los Andes i la University of California at Berkeley.

La seva recerca sobre economia laboral i economia del desenvolupament ha estat publicada a revistes professionals com ara *Economic Journal*, *Journal of Labor Economics*, *Journal of Public Economics*, *Journal of Development Economics*, *Labour Economics*, *International Tax and Public Finance Journal*, *Journal of Policy Reform* i *IMF Staff Papers*. La seva recerca ha estat descrita a la revista *The Economist* i a diferents números del *World Bank's World Development Report*.

Adriana és membre del comitè executiu de l'Association of Labour Economists i editora associada del *Labour Economics* i de l'*Applied Economics Quarterly Journal*. És investigadora del NBER, CEPR, IZA i del Center for the Study of Poverty and Inequality a la Stanford University.

CENTRE DE RECERCA
EN ECONOMIA INTERNACIONAL

GENERALITAT DE CATALUNYA
UNIVERSITAT POMPEU FABRA

Ramon Trias Fargas, 25-27 - 08005 Barcelona
Tel: 93 542 24 98 - Fax: 93 542 18 60
E-mail: crei@upf.edu
<http://www.creiweb.org>

PVP: 6,00 €

núm. **18**

febrer 2007

Els efectes de la protecció laboral a Europa i als Estats Units

Adriana D. Kugler

CENTRE DE RECERCA
EN ECONOMIA INTERNACIONAL
GENERALITAT DE CATALUNYA
UNIVERSITAT POMPEU FABRA

Generalitat
de Catalunya

El Centre de Recerca en Economia Internacional (CREI) és una institució de recerca constituïda com a consorci integrat per la Universitat Pompeu Fabra i la Generalitat de Catalunya. La seva seu és al campus de la Universitat Pompeu Fabra, a Barcelona.

L'objectiu del CREI és promoure la recerca en economia internacional i macroeconomia amb els estàndards acadèmics més alts.

Els Opuscles del Crei volen ser els instruments de difusió de la recerca del CREI en l'àmbit no acadèmic. Cada opuscle recull, per a un públic general, les conclusions i observacions de treballs publicats, o en vies de publicació, a les revistes especialitzades. En el respecte a la llibertat intel·lectual, es fa constar que les opinions expressades en *Els Opuscles del CREI* són responsabilitat dels seus autors.

Editat per: CREI

Universitat Pompeu Fabra

Ramon Trias Fargas, 25-27 08005 Barcelona

Tel. 93 542 24 98

© CREI, 2006

© d'aquesta edició: Adriana D. Kugler

ISSN: 1137 - 7828

Traducció de l'anglès: S. Bascó

Disseny: Fons Gràfic

Impressió: Masanas Gràfiques

Dipòsit legal: B-14.345-2007

Els efectes de la protecció laboral a Europa i als Estats Units¹

Adriana D. Kugler

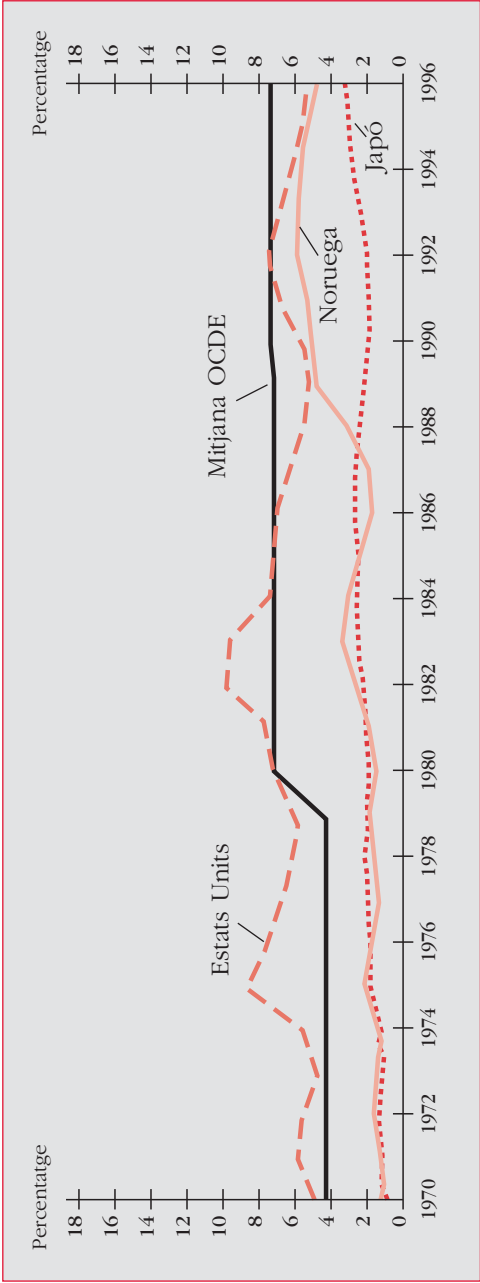
1. Introducció

La taxa d'atur és avui molt més alta a Europa que als Estats Units. Això, però, no ha estat sempre així. Des dels anys 60 fins a la meitat dels 70, la taxa d'atur a l'Europa continental ha estat menor que als Estats Units. Era el moment del vanagloriat “miracle de l'atur” a Europa.”²

Aquestes circumstàncies van començar a canviar a principis dels 70. L'atur a l'Europa continental va començar a créixer de manera sostinguda des del 1975 i al llarg del 1980, fins que va arribar a sobrepassar la taxa d'atur dels Estats Units, i es va mantenir persistentment alta durant els anys 90 (vegeu Figures 1 i 2).³ Només recentment l'atur al continent europeu ha començat a disminuir, tot i que encara es manté per sobre del dels Estats Units. (vegeu Figura 3).⁴

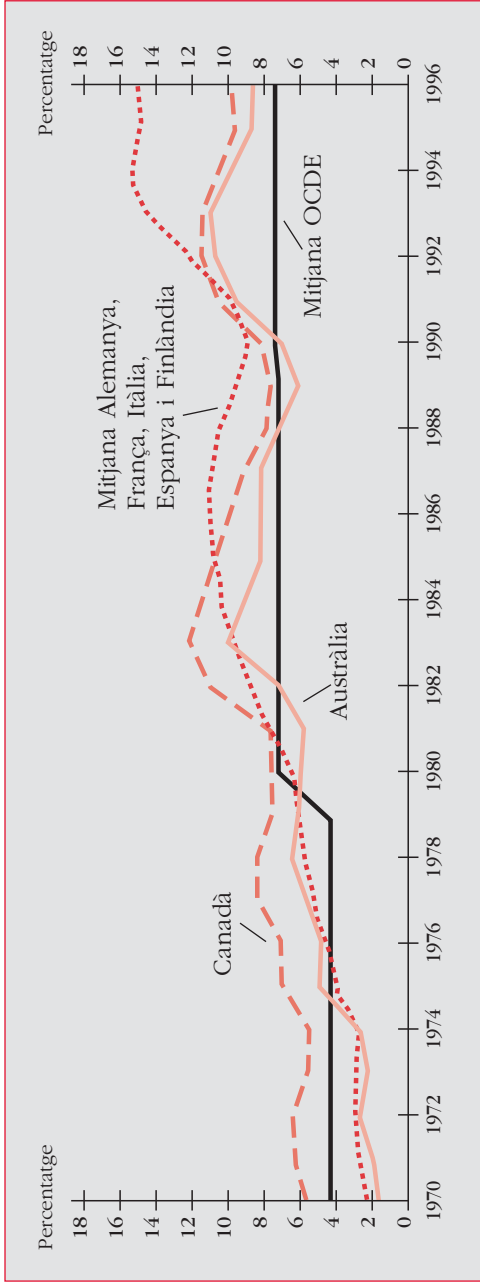
Molts han culpats de l'elevada taxa d'atur a l'Europa continental (comparada amb la dels Estats Units) a la rigidesa del mercat laboral, argumentant que un mercat laboral poc flexible impedeix les empreses i els treballadors d'adaptar-se a un entorn canviant. De fet, el mercat laboral a Europa es podria caracteritzar com immòbil o, com diria un economista, “escleròtic”.⁵ Els mercats laborals immòbils impliquen pocs canvis tant per

Figura 1.
Taxes comparatives de l'atur per als països de l'OCDE, els Estats Units, Noruega i Japó, 1970-1996

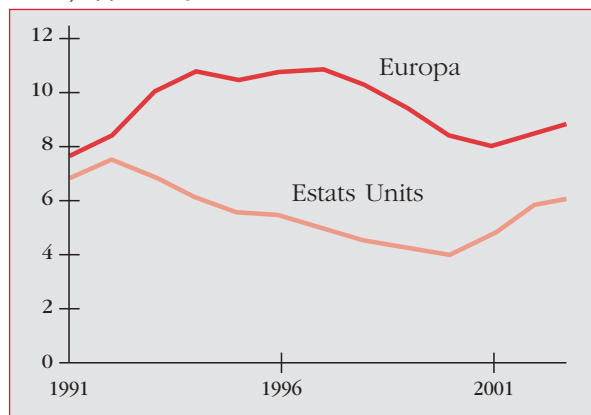
Font: OCDE (1994b), Jobs Study: Jobs, Analysis, Strategies, París: OCDE.

Figura 2.
Taxes comparatives de l'atur per als principals països europeus, Austràlia i Canadà, 1970-1996

Font: OCDE (1994b), Jobs Study: Jobs, Analysis, Strategies, París: OCDE.

Figura 3.
Taxes comparatives d'atur per a Europa i els Estats Units, 1991-2003

Font: OCDE (2004), Employment Outlook. París: OCDE.

part dels treballadors com de les empreses encara que s'enfrontin a noves condicions econòmiques. Els treballadors es troben amb restriccions quan intenten moure's d'indústries que estan en decadència a aquelles que s'estan expandint. De manera similar, les empreses es troben amb restriccions per acomiadar o contractar nous treballadors en resposta als xocs del mercat. El resultat és que el flux de treballadors cap a i des de l'atur es redueix substancialment quan hi ha restriccions institucionals.

La incapacitat d'ambdues parts, treballadors i empreses, per ajustar-se és una de les raons que es pensa ha contribuït a l'augment de l'atur a l'Europa continental.⁶ Les comparacions realitzades de fluxos de treballadors cap a i des de l'atur han evidenciat que els països de l'Europa continental presenten fluxos substancialment inferiors als dels Estats Units.⁷ Això significa que mentre que és molt menys probable que els

treballadors de l'Europa continental perdin el seu lloc de treball, en comparació als treballadors nord-americans, és també menys probable que trobin un nou lloc de treball si el perden. Per tant, tot i que els treballadors a Europa gaudeixen de molta més seguretat laboral, això té com a contrapartida un preu elevat: menys mobilitat fa més difícil que els treballadors desocupats trobin noves feines i que els nous entrants al mercat laboral trobin una primera feina.

Quines són les causes d'aquest rígid o escleròtic mercat laboral a Europa? La recerca dels anys 80 va fer creure que les regulacions del mercat laboral- i, en particular, la protecció laboral- eren la principal causa de la baixa mobilitat dels treballadors i, possiblement, de l'elevat atur a l'Europa continental. Posteriorment, als anys 90 els polítics van començar a prendre nota d'aquesta idea i difondre aquesta anàlisi. La regulació estricta del mercat laboral (i en particular, la protecció laboral) van ser vistes com les principals responsables de l'elevat atur a l'Europa continental. En l'ampliament citat *Jobs Study* del 1994, una de les principals recomanacions era la de "reformar les provisions de la protecció laboral que inhibien l'expansió de l'ocupació en el sector privat".⁸ Segons el *Jobs Study*, la comunitat empresarial europea va fer saber a l'OCDE que "en molts dels països membres de l'OCDE, les dificultats del mercat laboral estan relacionades, entre altres coses, amb la gran protecció laboral ... i que es crearien més llocs de treball en el sector privat si hi hagués menys barreres per adaptar l'ocupació a les circumstàncies econòmiques de les empreses."⁹ Igualment, institucions polítiques com la Comissió Europea han recomanat recentment als estats membres "revisar i reformar els elements restrictius de la legislació laboral."¹⁰ Més recentment, l'OCDE continua emfatitzant el paper

de la protecció laboral en l'atur, i no dóna tanta importància a l'equilibri entre les necessitats de les empreses per adaptar-se a les condicions canviants del mercat i al desig dels treballadors a tenir protecció laboral.¹¹ Potser no ens hauria de sorprendre que s'hagi prestat tanta atenció a la protecció laboral com a potencial explicació dels mercats laborals escleròtics i a l'elevat atur de l'Europa continental. Segons diversos estudis, els països de l'Europa continental amb unes estrictes lleis en quant a protecció laboral, tenen una escassa mobilitat de treballadors i un alt nivell d'atur. Comparativament, un país com els Estats Units amb una gran mobilitat i un baix índex d'atur, es situa sistemàticament en un dels llocs més baixos en el rànquing en termes de protecció laboral (vegeu Taula 1).

Tanmateix, la relació entre mobilitat i atur, d'una banda, i major protecció laboral per una altra, no és tan obvia com podria semblar a primera vista. És realment una relació causal, com s'ha pensat fins fa poc, o és deguda a altres forces? O és fins i tot només coincidència?

Aquest Opuscle resumeix part de la recent recerca que intenta aclarir les complexes causes que operen per generar el persistentment alt nivell d'atur a Europa.

Recerca anterior

Molta de la recerca anterior sobre l'impacte de la protecció laboral es basava en l'evidència disponible pels països desenvolupats al llarg de les tres últimes dècades del segle XX. Aquests estudis es van destacar per intentar esbrinar la rellevància de la protecció laboral a l'hora d'explicar l'atur. Tanmateix, aquestes investigacions es van trobar amb una sèrie d'obstacles. El conjunt de regulacions laborals van

Taula 1
Rànquings de països segons el grau de protecció laboral

	OCDE (1999) Finals 1980	Lazear (1990) 1956-84	Bertola (1990) 1985
Àustria	12	8	6
Bèlgica	7	10	4
Dinamarca	13	6	8
Finlàndia	11	-	-
França	10	5	5
Alemanya	6	9	8
Grècia	4	4	3
Irlanda	15	15	8
Itàlia	2	1	1
Holanda	9	11	10
Noruega	8	2	-
Portugal	1	7	2
Espanya	3	3	1
Suècia	5	14	7
Suïssa	14	12	-
Regne Unit	16	13	9
Estats Units	17	15	11

Notes: Tots els rànquings augmenten segons el grau de flexibilitat en l'aplicació de la protecció laboral. L'estudi de l'OCDE (1999) classifica els països en funció d'una mesura de protecció laboral per als contractes regulars, els temporals i els acomiadaments col·lectius. L'estudi de Lazear (1990) classifica els països combinant el període d'avís legal i la liquidació per acomiadament, fent una mitjana pel període de 1956 a 1984. L'estudi de Bertola (1990) utilitza un conjunt de rànquings d'altres estudis, però només inclou 12 països en comparació amb els estudis de l'OCDE (1999) i Lazear (1990) que inclouen més de 16 països.

ser introduïdes a l'Europa continental abans del 1970. Amb el temps, aquestes mesures van ser modificades però molt lleugerament. Durant la dècada dels 80 els governs van fer mínimes modificacions que simplement intentaven permetre noves formes de contractació (per exemple: contractes temporals, o contractacions a través d'agències de treball temporal), però no van eliminar la gran protecció laboral que hi havia en els contractes indefinits.¹² Tot i això, utilitzar la introducció d'aquests nous contractes, juntament amb els contractes indefinits, no

explica necessàriament què hauria passat al mercat laboral si les restriccions als acomiadaments s'haguessin reduït als contractes indefinits. A més a més, la manca de grans canvis en la protecció laboral en el període considerat en aquests estudis significa que, per a la majoria, aquests estudis es basen en les diferències en la protecció laboral al llarg d'aquest temps a causa de la introducció de contractes temporals o en les diferències en la protecció laboral en contractes indefinits en els diferents països.¹³ No obstant, això fa difícil diferenciar si la protecció laboral és responsable de les diferències observades en l'atur, o si hi ha altres factors que estan provocant aquestes diferències en el nivell d'atur. Per exemple, països que tenen una major protecció laboral també tendeixen a tenir altres regulacions, com un generós subsidi d'atur o un elevat salari mínim o elevats impostos, que afecten probablement també el nivell d'atur. A més a més, els països amb una elevada protecció laboral i un alt nivell d'atur poden diferir en les seves condicions macroeconòmiques.

Les principals conclusions d'aquests estudis són en certa manera poc concloents. Primer, aquests estudis troben una relació inversa (però en la majoria de casos insignificant) entre la protecció laboral i els fluxos de treballadors i llocs de treball. Segon, l'evidència en la relació entre protecció laboral i ocupació i la taxa d'atur és mixta. D'una banda, hi ha una clara evidència que la protecció laboral està associada amb una menor ocupació de joves i dones i amb més llocs de treball temporal. També, mentre que aquests estudis troben una relació positiva entre els índexs de llibertat econòmica (que es relaciona negativament amb els índexs de protecció laboral) i el PIB, no existeix una relació de causalitat clara entre protecció laboral i productivitat quan els estudis es realitzen entre

diferents països. Finalment, aquests estudis suggereixen un major efecte quan els països estan subjectes a xocs adversos i quan hi ha institucions que fixen els salaris de manera rígida. No obstant això, no hi ha evidència, utilitzant aquestes dades entre països, que les regulacions en el mercat de béns debilitin o enforteixin els efectes de la protecció laboral.

Aproximació actual

Donat els problemes i les poques conclusions dels estudis anteriors, estudis més recents realitzats per Itàlia, Espanya, Alemanya, França i els Estats Units han utilitzat els canvis en la protecció laboral dins un país al llarg del temps. El 1990, Itàlia va augmentar els costos d'acomiadament en els contractes indefinits per a empreses petites però no per a les grans. El 1997, Espanya va reduir els costos d'acomiadament en els contractes indefinits per als treballadors joves i de major edat però no per als de mitjana edat. Al 2004, el govern alemany va decidir que les empreses que tenien entre 5 i 10 treballadors quedessin exemptes de la protecció laboral, que va estar precedida per dues excepcions anteriors: la del canceller Kohl que augmentava el límit que marcava quines empreses estaven subjectes a la legislació laboral, de 5 a 10 treballadors, i la del canceller Schröder el 1999 que va retirar el canvi anterior i va retornar el límit altre cop a 5 treballadors. Els canvis introduïts a França a finals dels 80 també rebaixaven la protecció laboral al facilitar la contractació d'un cert tipus de treballadors (com els joves) en contractes temporals, subjectes a una menor protecció. En canvi, molts estats dels Estats Units van augmentar la protecció laboral als 80. Començant a finals dels 70 i als 80 i 90, alguns estats dels Estats Units van introduir excepcions a la doctrina de lliure contractació que essencialment havia

permès a les empreses americanes acomiadar els treballadors en base a una causa justa, a una d'injusta o sense cap causa. Aquestes excepcions introduïen límits a la capacitat de les empreses d'acomiar els treballadors en imposar despeses legals (incloent-hi els costos dels serveis legals i compensacions per danys i perjudicis) si els treballadors volien portar el cas als tribunals. Tot i que la protecció laboral era encara molt menor als Estats Units que als països europeus, el canvi va ser dràstic perquè les empreses van passar de no tenir cap cost a haver d'enfrontar-se a un cost d'acomiadament gens menyspreable.

Aquests diferents episodis ens aporten “experiments naturals”, que permeten comparar grups de treballadors afectats pel canvi amb els treballadors no afectats directament per aquest canvi de política, però que s'enfronten a condicions macroeconòmiques i entorns regulatoris similars. Aquests estudis per països poden ajudar-nos a entendre l'impacte causal de la protecció laboral, al mantenir constants les condicions macroeconòmiques i les regulacions. Un segon avantatge d'aquests estudis és que, amb l'excepció del cas francès, les reformes van canviar l'aplicació de la protecció laboral en els contractes indefinits, sense afegir regulacions addicionals a tipus de contractes alternatius.¹⁴

Les principals conclusions d'aquests estudis es resumeixen fàcilment. Primer, augmentar la protecció laboral redueix el flux de treballadors i llocs de treball. Segon, l'evidència que s'obté de l'impacte de la protecció laboral en els nivells d'ocupació apunta a una relació negativa entre protecció laboral i ocupació. Tercer, l'evidència tant d'Europa com dels Estats Units ens suggereix que quan les regulacions de la protecció laboral s'aguditzen, la composició de l'ocupació varia en contra dels treballadors joves i les dones i a favor

dels treballadors temporals. La poca evidència de què es disposa també suggereix que una major protecció laboral provoca que es tendeixi a usar més capital. Quart, hi ha una certa evidència que indica que la protecció laboral redueix la productivitat, probablement perquè les empreses es veuen forçades a mantenir treballadors poc productius i perquè els treballadors tenen menys incentius per treballar durament. Finalment, les dades suggereixen que els efectes de la protecció laboral augmenten en entorns més volàtils i quan les regulacions en el mercat de béns són menys estrictes.

2. Consideracions teòriques

Una major protecció laboral suposa costos monetaris als empresaris que volen acomiadar els treballadors, i això hauria de reduir les fluctuacions en el nivell d'ocupació.¹⁵ D'una banda, els elevats costos d'acomiadament reduiran els incentius dels empresaris per acomiadar treballadors. De l'altra, preveient els costos de futurs acomiadaments, els empresaris que s'enfronten a una major protecció laboral també contractaran menys treballadors perquè aquests poden ser innecessaris o inadequats quan les condicions econòmiques empitjoren.¹⁶ La legislació sobre la protecció laboral hauria de reduir també els fluxos de treballadors reduint la creació i destrucció de llocs de treball en les empreses que continuen actives. De la mateixa manera, una major protecció laboral reduirà la creació de llocs de treball de les noves empreses que s'estableixen. D'altra banda, si les empreses poden evitar pagar aquests costos d'acomiadament quan es declaren en fallida, llavors una major protecció laboral pot acabar augmentant la destrucció de llocs de treball a través d'empreses que surten del mercat.¹⁷

Malgrat la creença que la protecció laboral és probablement la principal causa de l'atur a Europa, les prediccions teòriques dels efectes de la protecció laboral en l'ocupació i l'atur no són del tot clares. Tal com s'ha comentat anteriorment, una major protecció laboral hauria de reduir tant les contractacions com els fluxos de sortida de l'atur i això hauria de contribuir a reduir l'atur. Al mateix temps, una major protecció laboral hauria de reduir el nombre d'acomiadaments i els fluxos d'entrada a l'atur i això hauria de contribuir a reduir el nivell d'atur. L'efecte total en el nivell d'ocupació i d'atur dependrà per tant de si la protecció laboral afecta més a les contractacions o als acomiadaments. La protecció laboral augmentarà l'atur quan aquestes regulacions restringeixin més les contractacions que els acomiadaments. I, en canvi, l'atur disminuirà si s'acomiaa menys gent de la que es contracta a conseqüència d'aquestes regulacions.

A més a més, no és només el nivell d'ocupació sinó també la seva composició que es veurà afectada per aquesta protecció laboral. La protecció laboral afecta la composició de l'ocupació perquè els que estan ocupats tendeixen a mantenir el seu lloc de treball, mentre que els nous entrants o els que tornen a entrar a la força laboral (per exemple, els joves i les dones) tenen més dificultats a ser contractats. En aquest sentit, la composició dels treballadors probablement tendirà a tenir més homes de mitjana edat en detriment dels joves i les dones.¹⁸

També, els empresaris trobaran més profitós centrar-se en maneres alternatives de contractar els treballadors per evitar aquesta protecció laboral. Per exemple, els empresaris poden utilitzar intermediaris, com les agències de treball temporal, o l'ús de contractes temporals que no

lliguen l'empresa a relacions de més llarg termini que estan subjectes a la protecció laboral.¹⁹ De la mateixa manera, donada la protecció laboral, els empresaris poden decidir evitar els costos d'acomiadament i dependre menys dels treballadors i més de les màquines, l'energia o el material pel procés productiu. Per exemple, es podria esperar que els empresaris augmentessin l'ús de maquinària que pot substituir treballadors (per exemple, sistemes de pagament automàtics) i que estalvien als empresaris el potencial cost en cas d'acomiadament. Per tant, la protecció laboral pot generar sense pretendre-ho, l'efecte no buscat d'augmentar la inversió en maquinària i equipament i, alhora, augmentar la productivitat dels treballadors que continuen, i que disposen de més equipaments per realitzar la seva feina.

Finalment, la productivitat total pot estar afectada per la protecció laboral. La incapacitat de les empreses per ajustar-se a les condicions canviants i moure's de sectors que es troben en decadència a altres que s'estan expandint, pot reduir la productivitat total dels factors (que resta del producte final la contribució dels inputs).²⁰ A més a més, la protecció laboral pot rebaixar la productivitat al reduir l'adopció d'innovacions o la introducció de nous productes, que poden requerir ajustaments en l'ocupació. També, les restriccions en els acomiadaments poden implicar que els empresaris es vegin forçats a mantenir treballadors poc productius que haurien acomiadat si no fos per les regulacions. I, a més, si els treballadors perceben que la seva feina està garantida de per vida a causa de la protecció laboral, pot ser que el seu esforç sigui menor perquè saben que, independentment del que facin, l'empresa està obligada a mantenir-los.²¹ Tots aquests mecanismes impliquen que les regulacions associades a la protecció laboral haurien de disminuir la productivitat.

Al mateix temps, la protecció laboral pot augmentar la productivitat a través de dos canals. El primer és que, donat els elevats costos d'acomiadament, els empresaris poden ser més exigents a l'hora de contractar i contractar només treballadors excepcionalment bons.²² A més a més, Wasmer (2006) i altres autors han comentat que, al generar relacions de llarg termini, la protecció laboral pot incentivar inversions en capacitació laboral que poden augmentar la productivitat. A diferència dels mecanismes mencionats abans, aquests dos últims mecanismes poden implicar que, de fet, la protecció laboral pot augmentar la productivitat. L'efecte esperat de la protecció laboral sobre la productivitat serà per tant ambigu i només es podrà determinar examinant l'evidència empírica.

3. Protecció laboral i fluxos de treballadors i llocs de treball

Malgrat les clares prediccions de l'efecte de la protecció laboral en el flux de treballadors i els llocs de treball, estudis previs que examinaven l'impacte de la protecció laboral en els ajustos d'ocupació eren relativament limitats. Això és perquè els estudis anteriors, que es fixaven en l'impacte de la protecció laboral, utilitzaven una anàlisi entre països i perquè obtenir informació comparable de fluxos de treballadors i llocs de treballs entre països no és fàcil.

Un dels estudis anteriors que mirava l'impacte de la protecció laboral en els fluxos de treballadors i llocs de treball era l'*Employment Outlook* de l'OCDE (1999). Aquest estudi trobava una relació inversa entre una major protecció laboral i el moviment de treballadors i llocs de treball, però només era rellevant la relació negativa entre la protecció laboral i els fluxos cap

a l'atur. L'*Employment Outlook* de l'OCDE (2004) millorava aquesta anàlisi al controlar per altres diferències en matèria de regulació entre els diferents països (per exemple, subsidis d'atur, programes del mercat laboral actius i altres) i trobava una relació negativa significativa entre la protecció laboral i els fluxos de treballadors (en ambdues direccions, cap a l'atur i des de l'atur). No obstant això, com l'anterior *Employment Outlook* de l'OCDE (1999), Nickell i Nunziata (2000) no troben evidència de cap relació entre la protecció laboral i la mobilitat dels llocs de treball (és a dir, la suma de creació i destrucció de llocs de treball), tot i que ens alerten de la possible manca de comparabilitat de les dades dels diferents països. Blanchard i Portugal (2001) van trobar que quan s'obtenien dades més comparables tant de Portugal com dels Estats Units, les diferències en els fluxos de treballadors i llocs de treball entre els dos països esdevenien més consistents amb els seus respectius nivells de rigor en matèria de protecció laboral.

Mentre que Blanchard i Portugal (2001) i l'estudi de l'OCDE (2004) intenten utilitzar dades més comparables i aquest últim estudi també intenta controlar per les diferències en altres regulacions laborals, cap dels dos no té en compte les diferències en les regulacions dels mercats de béns o la possibilitat que les diferències en els fluxos puguin haver influenciat l'adopció de majors regulacions i no el contrari. En aquest sentit, els estudis que es centren en canvis polítics inesperats que afecten diferents grups de treballadors de manera diferent dins d'un país ens poden oferir una evidència probablement més fiable de la relació causal de l'efecte de la protecció laboral en els fluxos de treballadors i llocs de treball. Aquesta és la manera com vaig realitzar el meu treball sobre la reforma del mercat laboral italià del 1990 amb

Giovanni Pica (Kugler i Pica, 2005, 2006); en el meu treball sobre la reforma del mercat laboral espanyol del 1997 amb Juan Jimeno i Virginia Herranz (Kugler et al., 2003); i en el meu treball sobre els Estats Units amb Gilles Saint-Paul (Kugler i Saint-Paul, 2004) i amb David Autor i William Kerr (Autor et al., 2006).²³

Com he descrit abans, la reforma del mercat laboral italià de 1990 va augmentar els costos d'acomiadament per a les empreses amb menys de 15 treballadors respecte a aquelles amb més de 15. Fins al 1990, les petites empreses italianes amb menys de 15 treballadors estaven exemptes de les regulacions de la protecció laboral. Tanmateix, el 1990, la llei núm. 108 va introduir

Figura 4.
Contractacions a petites i grans empreses
a Itàlia, 1986-1995

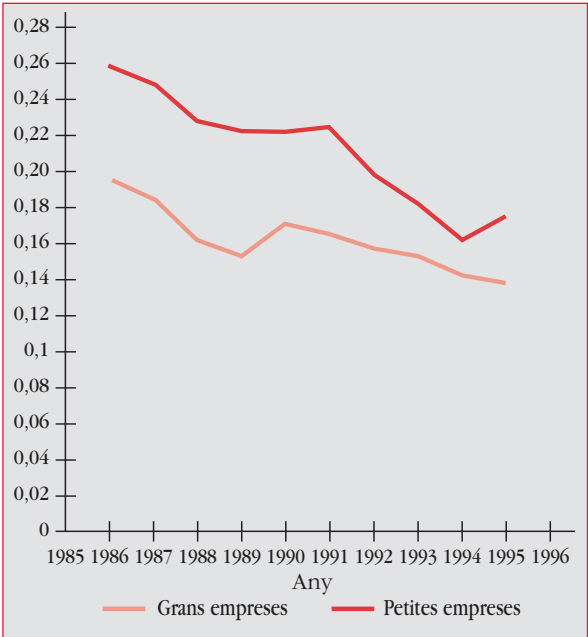
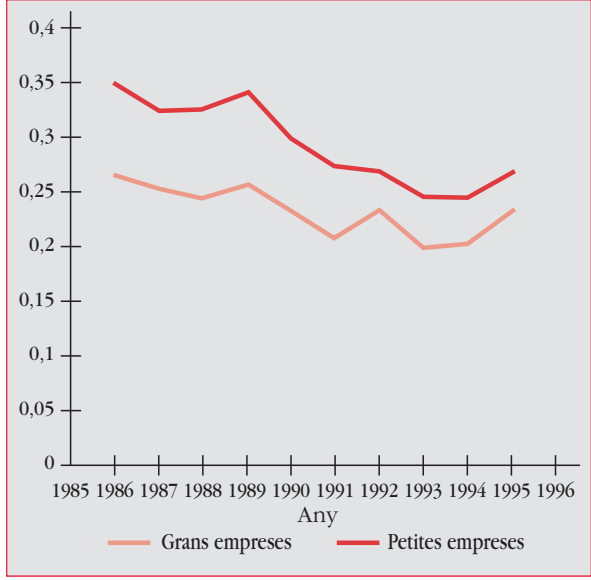

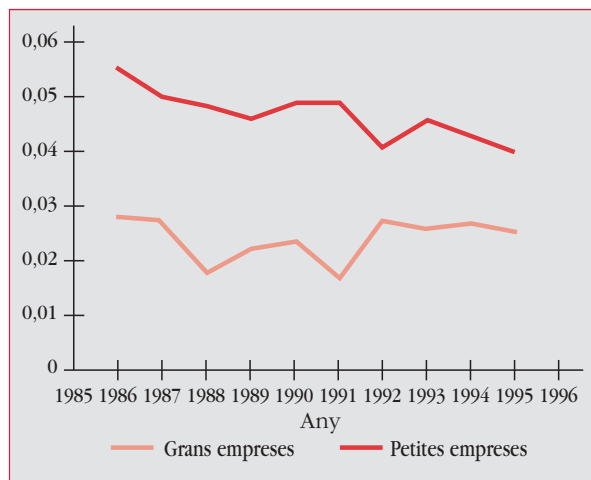
Figura 5.
Acomiadaments a petites i grans empreses
a Itàlia, 1986-1995

costos per acomiadaments improcedents d'entre 2,5 i 6 mesos de nòmina pels acomiadaments a empreses amb menys de 15 treballadors, deixant sense canvis les regulacions que afectaven les empreses amb més de 15 treballadors. El mètode de l'“experiment natural” consisteix, en aquest cas, en comparar el grup de petites empreses amb el grup de control d'empreses grans abans i després del 1990. Les Figures 4 i 5 mostren una major reducció en noves contractacions i baixes pels volts del 1990 en empreses petites que en grans. De la mateixa manera, la Figura 6 mostra una reducció més dràstica d'entrada de petites noves empreses que de grans. D'altra banda, la Figura 7 mostra un augment de sortides en empreses petites amb relació a les grans. A la Taula 2 podem veure els diferencials en

Figura 6.

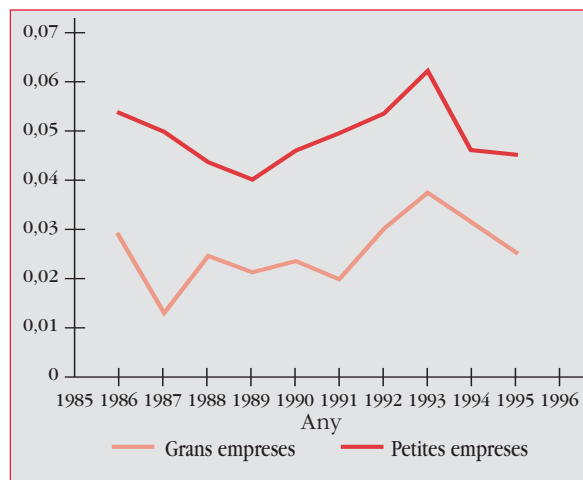
Taxes d'entrada de petites i grans empreses a Itàlia, 1986-1995

contractacions, baixes, els canvis en l'ocupació i l'entrada i sortida per a petites empreses respecte a les grans després de la reforma, després de controlar per altres factors que poden haver afectat la mobilitat dels treballadors i dels llocs de treball durant aquest període, com per exemple la composició sectorial, la localització, la productivitat i els efectes cíclics que poden afectar petites i grans empreses de diferent manera. La taula mostra que les contractacions i les baixes van disminuir gairebé d'entre un 5% i un 10% per als homes i gairebé d'entre un 12% i un 15% per a les dones.²⁴ Les taxes d'entrades d'empreses van disminuir al voltant d'un 25% i les sortides van augmentar casi un 50% en empreses petites amb relació a les grans; el desig de les empreses petites d'ajustar el nivell d'ocupació amb relació a les grans va disminuir un 15% després de l'ampliació de la protecció laboral.²⁵

Figura 7.

Taxes de sortida de petites i grans empreses a Itàlia, 1986-1995

La reforma espanyola també ens aporta evidència d'una relació negativa entre la major protecció laboral i els fluxos de treballadors. El maig del 1997, el govern espanyol va introduir una important reforma del mercat laboral amb la intenció de solucionar la segmentació entre els llocs de treball inestables i mal pagats i els llocs estables i ben pagats, seguint una reforma de l'any 1984 que liberalitzava l'ús dels contractes temporals. La reforma del 1997 augmentava els incentius per a les empreses que contractessin treballadors joves i grans reduint el cost de l'acomiadament improcedent en un 25% i els impostos de la nòmina salarial d'entre un 40% i un 60% pels contractes permanents signats amb aquests grups de treballadors.²⁶ Això va significar que, després del segon trimestre del 1997, els costos laborals relacionats amb la contractació de treballadors joves i grans van disminuir amb

Taula 2

Els efectes de la reforma del 1990 a Itàlia sobre els fluxos de treballadors i llocs de treball a les petites empreses

A. Efectes en els fluxos de treballadors	Homes		Dones	
	Contractacions	Acomiadaments	Contractacions	Acomiadaments
Efectes treballadors de petites empreses en relació empreses grans després de la reforma del mercat laboral del 1990	-0,010 (0,004)	-0,031 (0,002)	-0,026 (0,007)	-0,047 (0,002)
B. Efectes en els fluxos de llocs de treball				
	Canvi de Feina		Entrada	Sortida
Efectes les empreses petites en relació amb les grans empreses després de la reforma del mercat laboral del 1990	-0,029 (0,011)		-0,012 (0,006)	0,027 (0,006)

Notes: La taula mostra els efectes marginals per lògits de les contractacions, acomiadaments i sortides i entrades d'empreses i d'una regressió del canvi absolut en la variable d'ocupació d'empreses petites, una variable pel període posterior al 1990 i la interacció entre les dues, que és el coeficient presentat en la taula que capta l'efecte de la reforma. En totes les regressions es controla per l'efecte fix del sector i regió, les mesures de productivitat sectorial, una tendència del sector, la taxa de creixement del PIB i un terme que capta la interacció de la variable per petita empresa i el creixement del PIB. A més, el canvi en el lloc de treball i les regressions d'entrades i sortides d'empreses també inclouen efectes fixos de les empreses. Els errors estàndards robustos estan entre parèntesi.

relació als treballadors de mitjana edat. El mètode de l'“experiment natural” consistia, per tant, a comparar el grup de treballadors joves i grans afectats pel canvi amb el grup de control de treballadors de mitjana edat abans i després del segon trimestre del 1997. Les Figures 8 i 9 mostren el nombre de nous contractes indefinits d'homes i dones (no subjectes a la nova legislació del 1997), respectivament, i el nombre de nous contractes indefinits per a joves (de menys de 30 anys) i grans (de més de 45 anys), homes i dones, per cada trimestre del 1995 al 2000 segons consten al Ministeri de Treball espanyol. Aquestes dades il·lustren el salt en el nombre de nous contractes indefinits per a joves i grans després del segon trimestre del 1997. La

Taula 3

Efectes de la reforma del 1997 a Espanya sobre els fluxos de treballadors joves i grans

	Homes		Dones	
	Contractacions	Acomiadaments	Contractacions	Acomiadaments
Efectes de la reforma del 1997 en els treballadors joves respecte als de mitjana edat després de la reforma mercat laboral del 1997	0,040 (0,017)	0,002 (0,001)	0,003 (0,006)	0,003 (0,003)
Efectes de la reforma del mercat laboral del 1997 en els treballadors grans respecte als treballadors mitjana edat	0,055 (0,023)	0,002 (0,001)	0,006 (0,010)	-0,001 (0,001)

Notes: La taula presenta els efectes marginals de lògits de les contractacions i acomiadaments en una variable per menors de 30, per sobre de 45, post 1997 i la interacció de la variable post-97 amb les dues primeres, que són els coeficients presentats en la taula i que haurien de capturar els efectes de les reformes en els fluxos de treball. Totes les regressions controlen per variables binàries d'edat, cap de família i estat civil, educació, experiència, ocupació i sector, efectes per trimestres, la taxa de creixement del PIB i la interacció entre el creixement del PIB amb les variables de 30 i més de 45 anys. Els errors estàndards robustos estan entre parèntesi.

Taula 3 mostra el diferencial de contractacions i baixes per a treballadors joves i grans amb relació als treballadors de mitjana edat després del 1997, després de controlar per l'educació, l'experiència, l'estat civil, la localització, el sector i els efectes cíclics que poden afectar de manera diferent treballadors joves i adults i treballadors de mitjana edat. La taula ens mostra un augment en les contractacions d'un 40% i un 20% per a joves i grans respecte als de mitjana edat després de la reforma. Per a les baixes, els resultats suggereixen un augment d'un 6% tant per als joves com per als treballadors de més edat respecte als de mitjana edat després de la reforma. Tanmateix, la reforma a Espanya no va tenir cap efecte ni en les contractacions ni en les baixes de dones.

Figura 8.
 Número de nous contractes indefinits signats per homes als grups afectats per la reforma del 1997 a Espanya

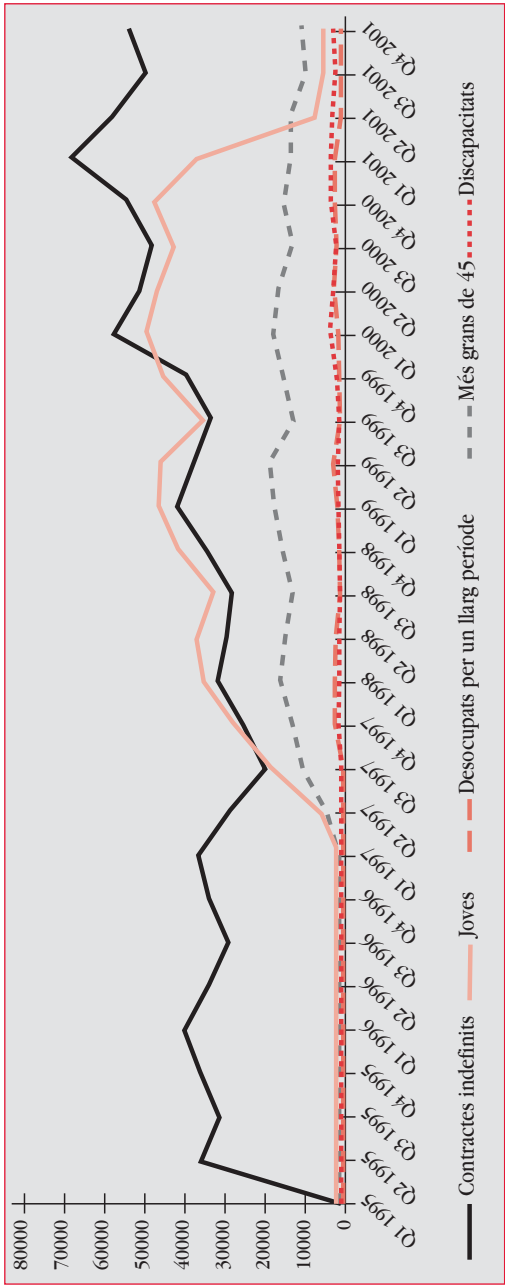
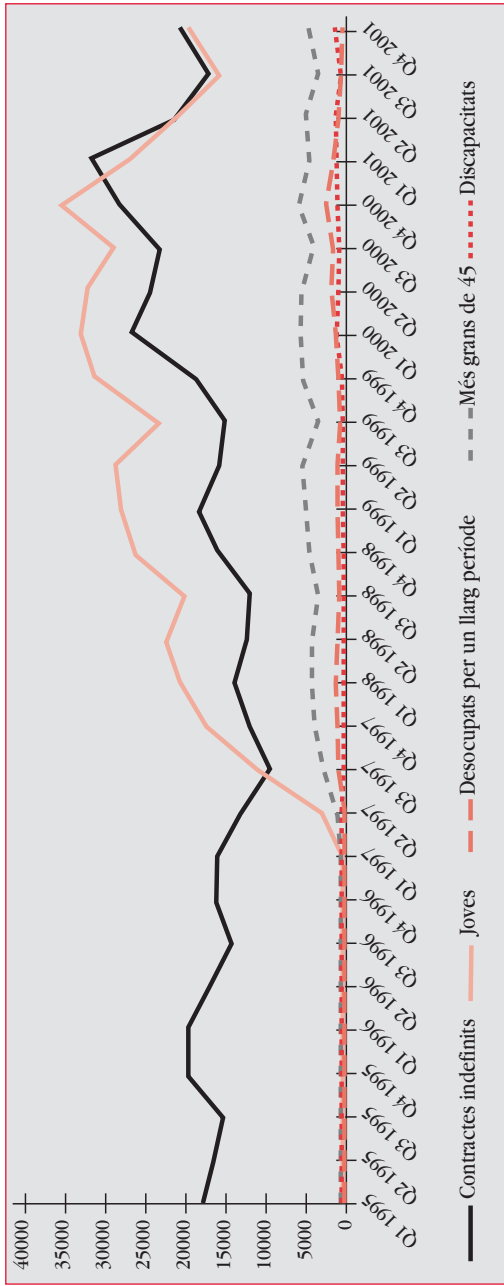

Figura 9.
 Número de nous contractes indefinits signats per dones als grups afectats per la reforma del 1997 a Espanya

A diferència dels resultats presentats abans basats en les reformes a Espanya i a Itàlia, que afectaven directament el cost de contractació de treballadors, les reformes franceses introduïdes els anys 80 i 90 i analitzades per Blanchard i Landier (2002) facilitaven l'ús de contractes temporals. Aquests contractes van ser introduïts per primer cop a França l'any 1979, però el seu abast va ser reduït el 1982. Llavors, el 1986 i el 1990 es va ampliar l'ús de contractes temporals i durant els anys 90 es van introduir contractes temporals especials per a grups específics, com treballadors joves. Blanchard i Landier (2002) observen que els fluxos de l'atur cap a contractes temporals van augmentar, mentre que els fluxos d'aturats i contractes temporals cap a contractes regulars van disminuir per als treballadors joves (és a dir d'entre 20 i 24 anys). Aquests resultats ens mostren certa evidència que una menor protecció laboral en contractes temporals augmenta els fluxos cap a aquest tipus de treball. No obstant això, podem confiar menys en aquest estudi que en els estudis esmentats anteriorment per Itàlia i Espanya perquè fa una comparació de l'abans i el després de la reforma però no utilitza informació d'un grup de referència, que permeti controlar per altres canvis institucionals que s'han succeït en el mercat laboral durant aquest període analitzat.

Tot i que molts països europeus van canviar algunes regulacions en la línia de rebaixar la protecció laboral, en el període entre 1972 i 1992, a la majoria dels estats dels Estats Units es van introduir excepcions a la doctrina de lliure contractació, que havia permès als empresaris fins aleshores acomiadar els treballadors per qualsevol motiu. En el meu treball amb Gilles Saint-Paul (Kugler i Saint-Paul, 2004), trobem que l'augment en la protecció laboral en els estats que van introduir aquestes excepcions va reduir els fluxos

de desocupats a ocupats amb relació als fluxos d'un treball a un altre treball. Més recentment, en el meu treball amb David Autor i William Kerr (Autor et al., 2006), trobem també evidència que algunes d'aquestes excepcions reduïen els fluxos de llocs de treball entre el 5% i el 15% per a totes les plantes de producció i un 5% per a les empreses en actiu. A més a més, trobem que les excepcions a la protecció laboral van reduir l'entrada de noves plantes de producció al voltant d'un 8%, mentre que les sortides no es van veure afectades. Aquesta evidència és consistent amb el que es va trobar en el cas d'Itàlia, que també mostrava que un augment en la protecció laboral reduïa els fluxos de treballadors i feines i també l'entrada de noves empreses.

4. La protecció laboral i el nivell i composició de l'ocupació

Davant la poca evidència sobre l'impacte de la protecció laboral sobre els fluxos de treballadors i llocs de treball, existeix abundant evidència de l'impacte d'aquestes regulacions sobre el nivell d'ocupació i atur. Potser ha existit un major interès a estudiar aquests efectes perquè, en principi, els impactes d'aquestes lleis en els nivells d'ocupació i atur són ambigus. A més a més, a diferència de les mesures en els fluxos, els nivells d'ocupació i atur són més comparables entre països. De manera similar a les anàlisis sobre els fluxos, les primeres anàlisis sobre ocupació i atur es centraven en anàlisis entre països. Mentre que l'evidència apuntava generalment cap a una relació negativa entre la protecció laboral i el nivell d'ocupació i una relació positiva amb l'atur, les primeres dades utilitzant diferents països no eren concloents. Un estudi anterior de l'OCDE de Grubb i Wells (1993) utilitzava informació limitada d'11 països el

1989 i va observar una correlació negativa entre la protecció laboral i el nivell d'ocupació. Lazear (1990) va millorar aquesta anàlisi en utilitzar dades de 20 països pel període 1956-1984 i controlant per altres factors que podien afectar els resultats del mercat laboral en diferents països, va trobar un efecte negatiu de la protecció laboral en el nivell d'ocupació però no en el d'atur. Al mateix temps, en un estudi posterior, l'OCDE (1999) utilitzava dades de 19 països per un període més recent, 1982-97, i va trobar que la protecció laboral no tenia cap efecte ni en el nivell d'ocupació ni en el d'atur. Addison et al. (2000) van utilitzar les dades de Lazear i no van trobar cap efecte de la protecció laboral quan es controla per altres factors addicionals. No obstant això, com Lazear (1990), altres estudis més recents utilitzen informació addicional de més països per un període més recent i troben efectes negatius en el nivell d'ocupació, tot i que menys evidència en el nivell d'atur.²⁷ Tot i que aquests estudis ofereixen alguna evidència que la protecció laboral reduïa el nivell d'ocupació, alguns d'ells alerten que aquests resultats podrien estar, en part, captant les tendències en la participació laboral o altres factors que afecten els països amb major protecció laboral.

Al mateix temps, estudis de països en els que es pot controlar per altres factors macroeconòmics i institucionals, també tendeixen a corroborar la idea que una major protecció laboral disminueix el nivell d'ocupació. Per exemple, les Figures 10 i 11 mostren que l'ocupació de joves i grans va augmentar després de la introducció de la reforma del mercat laboral a Espanya el 1997. A la Taula 4 podem veure els diferencials en els nivells d'ocupació dels treballadors joves i grans respecte als treballadors de mitjana edat després del 1997 a Espanya, després de controlar per característiques

individuals i els efectes cíclics específics a cada grup d'edat, i es pot veure un augment de gairebé un 2 % en els contractes indefinits de treballadors joves i grans. A més a més, l'evidència per Itàlia i Alemanya mostra una disminució en el creixement del nivell d'ocupació en les empreses afectades pel canvi en el nivell de protecció laboral.²⁸ De la mateixa manera, Autor et al. (2005) mostren com algunes de les excepcions en la protecció laboral introduïdes als Estats Units als anys 70 i 80 reduïen els nivells d'ocupació d'aquests estats en casi un 1%.²⁹

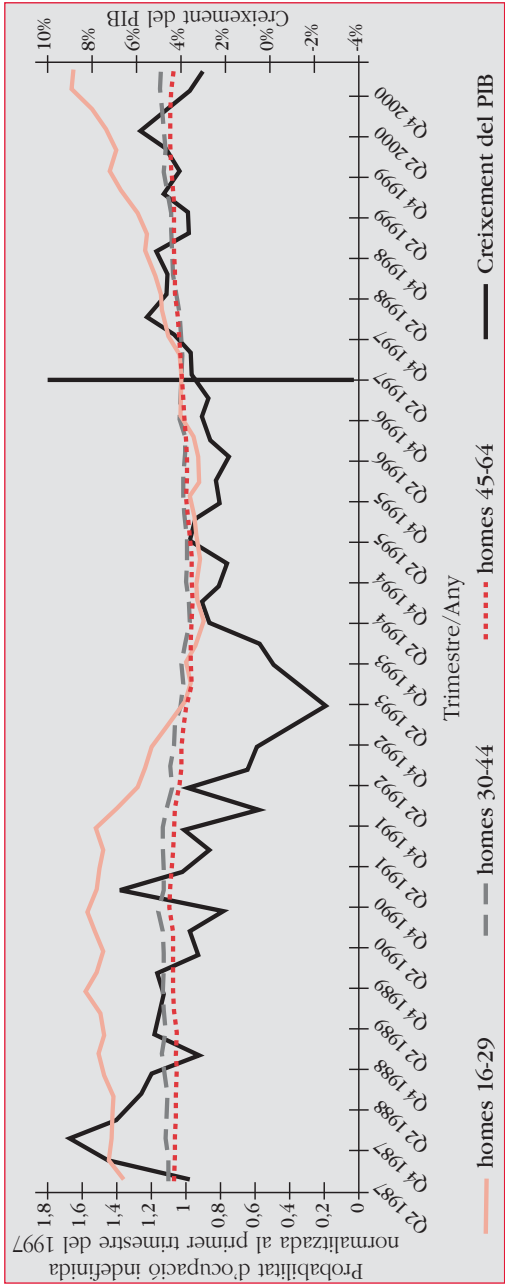
A banda d'afectar el nivell d'ocupació, també s'ha vist que la protecció laboral afectava la composició de la força laboral. Per exemple, la protecció laboral augmenta les possibilitats que els treballadors que tenen feina la conservin, però redueix les possibilitats que els que no la tenen la trobin. En aquest sentit, els nous entrants al

Taula 4
Els efectes de la reforma del 1997 a Espanya en l'ocupació de treballadors joves i grans

	Homes	Dones
Ocupació de treballadors joves respecte als de mitjana edat després de la reforma del mercat laboral del 1997	0,015 (0,008)	-0,011 (0,010)
Ocupació de treballadors grans respecte als de mitjana edat després de la reforma del mercat laboral del 1997	0,017 (0,007)	0,001 (0,006)

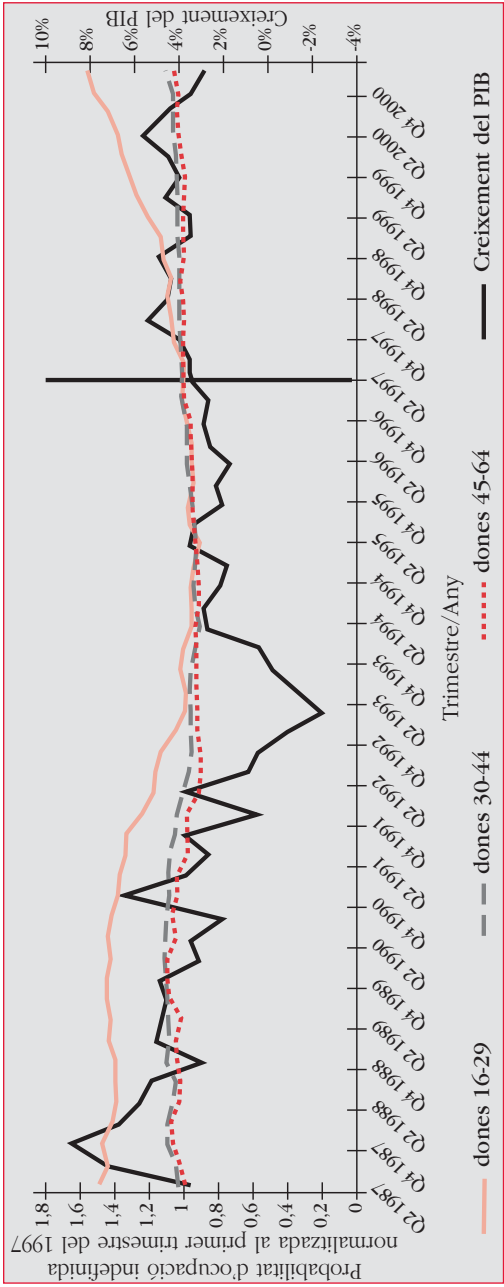
Notes: La taula presenta els efectes marginals de lògits de l'ocupació per als menors de 30 i més grans de 45, el període post-1997 i la interacció de la variable post-1997 amb les dues primeres, que són els coeficients presentats a la taula i que haurien de capturar els efectes de la reforma sobre l'ocupació. Totes les regressions controlen per edat, cap de família i estat civil, educació, experiència, ocupació i sector, efectes per província i trimestre, la taxa de creixement del PIB i la interacció entre el creixement del PIB amb les variables de menors de 30 i més grans de 45 anys. Els errors estàndards robustos estan entre parèntesi.

Figura 10.
Ocupació indefinida d'homes joves, grans i de mitjana edat relativa al primer trimestre del 1997

Nota: Q2 i Q4 es refereixen al segon i quart trimestre de l'any respectiv.

Figura 11.
Ocupació indefinida de dones joves, grans i de mitjana edat relativa al primer trimestre del 1997

Nota: Q2 i Q4 es refereixen al segon i quart trimestre de l'any respectiv.

mercat laboral i les dones, que surten i tornen a entrar al mercat laboral de manera més freqüent, poden resultar especialment afectats per la disminució en el nombre de contractacions causada per una ampliació en la protecció laboral. Diferents estudis que utilitzen dades de diferents països troben que, tot i que la protecció laboral no té efecte en l'ocupació d'homes de mitjana edat, els efectes són grans en l'ocupació de joves i dones.³⁰ De forma similar, els diferents estudis per països troben evidència d'efectes redistributius en contra de treballadors joves i dones. Per exemple, els meus estudis sobre Itàlia (Kugler i Pica, 2005, 2006) mostren un major efecte negatiu en els fluxos de dones comparats amb els dels homes a conseqüència d'un augment en les restriccions per acomiadar els treballadors, mentre que al meu estudi sobre Espanya trobem un major efecte en els joves comparat amb els treballadors de més edat a conseqüència de la desregulació del 1997. De la mateixa manera, Autor et al. (2006) també troben que l'impacte a curt termini de les excepcions als Estats Units era més gran per als treballadors joves i les dones. Majors efectes en certs grups indiquen que, a més d'afectar l'eficiència, la protecció laboral pot tenir importants conseqüències redistributives.

A més de provocar una disminució de l'ocupació de treballadors joves i dones a favor dels altres grups, la protecció laboral també pot provocar que els contractes passin de ser indefinits a altres formes de treball no subjectes a aquestes regulacions. L'evidència, tant entre diferents països com per país, indica que una major protecció laboral augmenta l'ocupació temporal. Estudis entre països han trobat que la proporció de treballadors amb contractes temporals augmenta quan la protecció laboral augmenta.³¹ En el cas dels Estats Units, Autor

(2003) mostra que la introducció d'excepcions a la lliure contractació pot explicar més o menys el 20% del creixement de les empreses de treball temporal. A més a més, la desregulació dels contractes temporals a França i a Espanya als anys 80 també ha contribuït a l'augment dels contractes temporals.³² L'augment del treball temporal també ha provocat un augment en les preocupacions sobre els efectes distributius, ja que, com s'ha comentat, alguns treballadors es troben amb unes feines mal pagades, poc estables i amb poques possibilitats de prosperar mentre que altres tenen feines ben pagades i molt estables.

5. Protecció laboral i productivitat

Reduint la mobilitat dels treballadors i dels llocs de treball tal i com hem vist abans, la protecció laboral pot reduir també la productivitat. La incapacitat de les empreses d'ajustar-se a les condicions canviants i canviar de sectors en crisi cap a sectors més dinàmics pot reduir la productivitat. A més, la protecció laboral pot reduir els incentius de les empreses per produir nous productes o per invertir en processos de producció més complexes que poden tenir més valor afegit però que s'enfronten a una demanda més volàtil i per tant requeririen majors ajustaments. Finalment, donats els alts costos d'acomiadament en empreses amb una gran protecció laboral, els empresaris es poden veure forçats a mantenir treballadors improductius, que sense aquests costos haurien acomiadat. També, donada l'esperança de tenir una feina de per vida, els treballadors poden tenir menys incentius a treballar dur en les seves feines i per tant reduir la seva productivitat.

D'altra banda, la protecció laboral pot augmentar la productivitat. La protecció laboral

augmenta els costos als empresaris, per tant les empreses poden augmentar la qualitat dels treballadors que volen contractar i conseqüentment la seva productivitat. A més a més, la perspectiva d'una relació a llarg termini pot augmentar les inversions en formació específica per un sector o empresa, que ni l'empresa ni el treballador voldrien fer si la relació fos a més curt termini. Finalment, les empreses poden decidir reduir la contractació de treballadors i utilitzar tecnologies més mecanitzades que reemplacin els treballadors i que augmentarien la productivitat dels treballadors que es quedessin a l'empresa.

Tot i l'interès obvi en saber les conseqüències de la protecció laboral sobre la productivitat, l'evidència en aquest tema és molt limitada. Un estudi de Freeman (2002) troba que els índexs generals de llibertat econòmica (que estan correlacionats negativament amb una major protecció laboral) estan associats a un PIB per càpita i PIB per treballador.³³ En canvi, Nickell i Layard (1999) desagreguen diverses mesures de regulacions del mercat laboral i troben que la protecció laboral augmenta la productivitat del treball i també la productivitat total dels factors (que mesura les diferències de producció quan s'utilitzen les mateixes quantitats de cada un dels factors productius). No obstant això, l'impacte de la protecció laboral en la productivitat desapareix quan es controla per les diferències inicials i la productivitat dels diferents països, cosa que indica que països que inicialment tenien una menor productivitat i una major protecció laboral es podrien simplement apropar en termes de productivitat a la resta. Els estudis que utilitzen dades sectorials per diferent països, i que poden controlar per altres diferències entre els països, troben evidència que una major protecció laboral redueix les inversions en R+D (Scarpetta and

Tressel, 2001), que pot provocar una reducció de la productivitat.

No existeixen tampoc molts estudis per països sobre l'impacte de la protecció laboral. En el meu recent treball amb David Autor i William Kerr (Autor et al., 2006), trobem que, d'acord amb la visió que més costos laborals poden provocar que l'empresa decideixi utilitzar més capital en lloc de contractar treballadors, la protecció laboral augmentava les inversions en equipament i estructures i, conseqüentment, augmentava la productivitat del treball. D'altra banda, trobem alguna evidència que la introducció de més protecció laboral als Estats Units va reduir la productivitat total dels factors.³⁴ De manera consistent amb aquesta recerca, Bird i Knopf (2005) analitzen l'efecte de la protecció laboral en els beneficis i l'eficiència del sector bancari als Estats Units des del 1980 fins al 1990 i troben evidència que la protecció laboral va disminuir els beneficis i la productivitat en aquest sector. Desafortunadament, no existeix cap altre estudi d'aquest tipus per cap altre país. L'estudi d'Ichino i Riphahn (2005), tanmateix, apunta a una relació negativa entre la protecció laboral i la productivitat, ja que estableix que un augment en la seguretat laboral augmenta l'absentisme en el sector bancari italià. Per tant, tot i que no és conclouent, l'evidència sembla apuntar cap a un efecte negatiu de la protecció laboral sobre la productivitat.

6. Interaccions de la protecció laboral, xocs i altres regulacions

La protecció laboral sembla reduir la mobilitat, el nivell d'ocupació i possiblement la productivitat i generar una redistribució del mercat laboral. Al mateix temps, l'evidència

obtinguda tant a partir d'estudis entre països com d'estudis per país mostren que aquests efectes probablement són diferents en funció del context on aquesta protecció sigui introduïda. Per exemple, els efectes de la protecció laboral són més grans si l'entorn és més volàtil i és diferent en funció de si ja existien prèviament altres regulacions.

Diversos estudis entre països es troben amb que la protecció laboral en l'atur té efectes majors i més persistents quan els països estan subjectes a xocs adversos. Mentre que la protecció laboral i els xocs adversos poden explicar la tendència creixent de l'atur durant les últimes dècades, el fet que els efectes de la protecció laboral siguin majors quan hi ha xocs adversos és crucial per explicar per què l'atur va augmentar molt més en uns països que en altres (Blanchard i Wolfers, 2000; i Bertola, et al., 2002). D'acord amb la idea que l'efecte de la protecció laboral pot ser més gran en entorns turbulents, en el meu estudi amb Giovanni Pica (Kugler i Pica, 2006) trobem que les petites empreses que operen en entorns més volàtils responen més, reduint els fluxos de treballadors i de llocs de treball davant l'augment de la protecció laboral a Itàlia.

També hi ha motius per esperar que els efectes de la protecció laboral puguin variar d'acord amb les diferents regulacions existents en d'altres àrees. Per exemple, Bertola i Rogerson (1997) han argumentat que els efectes de la protecció laboral sobre l'atur haurien de ser majors quan els salaris no poden ajustar-se a la baixa plenament davant condicions econòmiques adverses. Als països amb negociació salarial descentralitzada, els salaris s'ajusten molt perquè els treballadors moderen les seves demandes salarials per no arriscar-se a perdre la feina. De la mateixa manera, als països amb negociació

salarial molt centralitzada, els salaris també s'ajusten perquè els treballadors moderen les seves demandes salarials per evitar increments en la inflació que podria provocar una política monetària contractiva i un augment en la taxa d'atur. En canvi, és probable que hi hagi menys moderació en les demandes salarials i una resposta més gran de l'empresa a xocs adversos a través d'un nivell d'ocupació menor en lloc de reduccions salarials en nivells intermedis de coordinació de la negociació salarial.³⁵ L'evidència empírica basada en dades entre diferents països troba que els efectes negatius de la protecció laboral en l'ocupació són més elevats als països amb un nivell intermedi de coordinació de la negociació salarial, i a aquells on el salari és menys probable que s'ajusti a contraccions del mercat laboral.³⁶

Hi ha també motius per creure que els efectes de la protecció laboral difereixen en funció de les regulacions en el mercat de béns. Krueger i Pischke (1998) han argumentat que les restriccions en les companyies que comencen o en el mercat de béns poden reduir la resposta de la demanda de treball a canvis en els costos laborals. En la mateixa línia, Kugler i Pica (2005) mostren que quan els costos d'entrada augmenten, les contractacions tendeixen a respondre menys a canvis en els costos d'acomiadament. Aquestes anàlisis, per tant, suggereixen que l'efectivitat d'una reforma que elimina o disminueix la regulació de la protecció laboral serà menor en un país amb grans càrregues administratives sobre les empreses o més gran en un país amb menys restriccions a l'entrada d'empreses. Hi ha certa evidència a partir d'estudis entre països que la protecció laboral i els costos d'entrada són complementaris. Nicoletti i Scarpetta (2005) troben que els efectes de la protecció laboral sobre l'ocupació

esdevenen majors com menors són les regulacions en el mercat de béns. Tanmateix, les diferències en els efectes de la protecció laboral en els nivells d'ocupació no són significatius per alta, mitjana i baixa regulació en el mercat de béns. No és sorprenent, tot i això, que sigui difícil examinar l'efecte conjunt dels dos tipus de regulacions fent servir dades entre països, donat que països amb major protecció laboral també tendeixen a tenir un mercat de béns més regulat i viceversa.³⁷ La Taula 5 presenta un rànquing de països, preparat per l'OCDE, en funció de les regulacions administratives que inclou càrregues administratives per iniciar una empresa i permisos. Com resulta evident comparant les Taules 1 i 5, els països amb un rànquing alt en termes de protecció laboral també tendeixen a tenir un rànquing elevat en regulacions administratives (per exemple, Itàlia, Grècia, Portugal, França i Espanya) mentre que els països amb un rànquing baix en termes de protecció laboral també tendeixen a tenir un rànquing baix en regulacions administratives (per exemple, els Estats Units i el Regne Unit).³⁸

En aquest sentit, els estudis per país que permeten explotar les diferències en la protecció laboral i les regulacions en el mercat de béns a través de grups o sectors sembla més prometedor. La Taula 5 mostra que Itàlia és el segon país després de França, i Espanya el cinquè pel total de càrregues administratives i que Itàlia és el primer país i Espanya el tercer pel que fa a càrregues administratives per iniciar una empresa. Això coincideix amb la informació detallada sobre càrregues administratives per iniciar una empresa realitzat per Djankov et al. (2002), que observa que un empresari ha de seguir 16 procediments diferents a Itàlia i 11 a Espanya i esperar almenys 62 dies per tenir els permisos necessaris per

Taula 5

Rànquings de països segons les regulacions administratives

	Índex total de regulacions administratives	Càrregues administratives per iniciar una empresa	Requeriments per llicències i permisos
Austràlia	12	12	11
Àustria	8	5	16
Bèlgica	2	10	2
Canadà	13	11	17
Dinamarca	12	6	5
Finlàndia	6	9	7
França	1	2	4
Alemanya	3	4	6
Grècia	4	6	10
Irlanda	15	15	8
Itàlia	2	1	15
Japó	3	8	1
Holanda	9	10	12
Noruega	10	10	13
Nova Zelanda	9	13	8
Portugal	9	9	14
Espanya	5	3	13
Suècia	7	14	2
Suïza	4	7	3
Regne Unit	14	14	18
Estats Units	11	15	9

Notes: Tots els rànquings augmenten amb menys regulacions administratives. Els rànquings en aquesta taula han estat elaborats per Nicoletti et al. (2000) utilitzant dades en procediments administratius i altres regulacions econòmiques recollides per l'OCDE. La primera columna presenta el rànquing segons les regulacions administratives, que agrega les càrregues administratives per iniciar una empresa i les càrregues generades pel sistema de permisos i llicències. La segona i tercera columna mostren els rànquings de països segons les càrregues per iniciar una empresa i els requeriments per obtenir llicències i permisos, respectivament.

iniciar una empresa a Itàlia i 82 a Espanya. Per tant, donades les regulacions a l'entrada d'empreses a Itàlia i Espanya, es podria esperar que les reformes en el mercat laboral siguin menys efectives en aquests països. Al mateix temps, les regulacions en el mercat de béns no són uniformes per tots els sectors. Podríem, per

Taula 6

Efectes de la reforma del 1990 a Itàlia en les contractacions en sectors més i menys regulats

	Homes	Dones
Contractacions de treballadors en empreses petites en relació amb les grans en sectors menys regulats després de la reforma del mercat laboral del 1990	-0,016 (0,006)	-0,056 (0,019)
Contractacions de treballadors en empreses petites en relació amb les grans en sectors més regulats després de la reforma del mercat laboral del 1990	0,003 (0,009)	0,083 (0,022)

Notes: La taula presenta els resultats de lògits en les contractacions en empreses petites, una variable pel post-1990, una interacció de les empreses petites i el post-1990, i una interacció entre empreses petites, post-1990 i regulació. La taula presenta els coeficients de la interacció i captura l'efecte diferencial de la reforma del sectors més i menys regulats. Totes les regressions controlen pels efectes fixos dels sectors i regions, mesures de productivitat sectorial, una tendència específica al sector, la taxa de creixement del PIB i un terme que relaciona el creixement del PIB i les empreses petites. Els errors estàndards robustos estan entre parèntesi.

tant, esperar que les reformes en el mercat laboral siguin especialment poc efectives en aquells sectors amb una major regulació del mercat de béns. L'aproximació de l'experiment natural ens permet respondre aquesta pregunta comparant petites i grans empreses en sectors més i menys regulats abans i després de la reforma del 1990 a Itàlia (Kugler i Pica, 2006). De la mateixa manera, a continuació comparo el grup de treballadors joves i grans respecte als treballadors de mitjana edat en sectors més regulats i menys regulats abans i després de la reforma del 1997 a Espanya. Els sectors els classifico en més i menys regulats seguint el treball de Nicoletti (2000) que utilitza la base de dades de regulació internacional de l'OCDE, que inclou 28 països, per elaborar mesures sobre les regulacions a nivell d'indústries i llavors classifica les indústries de diferents països en quatre categories de nivell de regulació: molt restrictivess, restrictives, liberals i molt liberals

Taula 7

Efectes de la reforma del 1997 a Espanya en les contractacions de treballadors joves i grans en sectors més i menys regulats

	Homes	Dones
Contractacions de treballadors joves en relació amb els de mitjana edat en els sectors menys regulats després de la reforma del 1990	0,017 (0,008)	0,010 (0,008)
Contractacions de treballadors joves en relació amb els de mitjana edat en els sectors més regulats després de la reforma del 1990	-0,004 (0,016)	-0,008 (0,007)
Contractacions de treballadors grans en relació amb els de mitjana edat en els sectors menys regulats després de la reforma del 1990	0,092 (0,020)	0,039 (0,033)
Contractacions de treballadors joves en relació amb els de mitjana edat en els sectors més regulats després de la reforma del 1990	-0,070 (0,035)	-0,043 (0,034)

Notes: La taula presenta els resultats de lògits de contractacions dels menors de 30 anys i els més grans de 45, la de post-1997 i la interacció de la variable post-1997 amb les variables menys de 30 i més de 45 anys i la interacció del post-1997, les variables de menys de 30 i més de 45 anys i una variable segons la regulació del sector. La taula presenta els coeficients de la interacció que captura l'efecte diferencial dels efectes de la reforma en sectors més i menys regulats. Totes les regressions controlen per l'edat, el cap de família i per l'estat civil, l'educació, l'experiència, l'ocupació i el sector, i els efectes per trimestres i província, la taxa de creixement del PIB i la interacció entre el creixement del PIB amb les variables de menys de 30 i més de 45 anys. Els errors estàndards robustos estan entre parèntesi.

segons si l'indicador resum supera per més o menys el d'una desviació estàndard de promig pel que fa a la indústria dels 28 països de l'OCDE inclosos a la mostra.

Les Taules 6 i 7 presenten els efectes diferencials de les reformes del 1990 i el 1997 en sectors més i menys regulats en contractacions a Itàlia i Espanya respectivament (és a dir, aquells que són o molt restrictius o restrictius i els que són o molt liberals o liberals segons els rànquings de Nicoletti). La Taula 6 no mostra cap efecte

diferencial de la reforma en els sectors més i menys regulats pels homes però sí que mostra una petita reducció en les contractacions en els sectors més regulats respecte al menys regulats pel que fa a les dones a Itàlia. Els resultats per les dones són, per tant, consistents amb el fet que la reforma té menys efectes en els sectors amb uns majors costos d'entrada. Els resultats a la Taula 7 per homes i dones mostren un augment inferior en les contractacions després de la reforma del 1997 a Espanya en els sectors més regulats en relació amb els menys regulats, tot i que només els resultats pels homes més grans són significatius. De la mateixa manera que amb els resultats per Itàlia, els resultats són consistents amb la idea que la desregulació del mercat laboral és probablement menys efectiva a l'hora de generar nous llocs de treball si el mercat de treball no ha estat liberalitzat.

7. Resum i conclusions

Mentre que alguns recomanen reduir les regulacions del mercat laboral com una forma d'afrontar el problema de l'atur, d'altres pensen que eliminar aquestes regulacions faria que els treballadors fossin molt vulnerables als canvis. Ambdós arguments tenen el seu mèrit. El primer posa èmfasi en els costos de les regulacions, mentre que el segon es centra en els beneficis potencials de la regulació. Fins ara, però, la majoria dels treballs en aquesta àrea s'han centrat més en els costos de les regulacions.

Aquest article resumeix l'evidència anterior i la més recent sobre el paper d'un tipus important de regulació en el mercat laboral, com és la protecció laboral, a Europa i als Estats Units. L'evidència ens mostra que la protecció laboral redueix els fluxos de treballadors i de llocs de

treball i també el nivell d'ocupació. A més, hi ha certa evidència que suggereix que la protecció laboral pot reduir la productivitat. Els que són contraris a aquest tipus de regulació es centren precisament en aquests costos d'eficiència que són conseqüència de la protecció laboral, i que han estat presentats aquí.

Al mateix temps, l'evidència en fluxos de treballadors ens diu clarament que els treballadors que tenen feina serien molt més vulnerables si aquestes regulacions fossin eliminades. D'altra banda, els desocupats podrien acabar fins i tot en millors condicions perquè tindrien més probabilitats de ser contractats, per tant no és clar que aquest augment en els fluxos de treballadors d'ocupats a desocupats deixés en pitjors condicions als treballadors si la protecció laboral fos eliminada. De fet, la protecció laboral genera una redistribució de desocupats a ocupats i de joves i dones cap a treballadors homes de mitjana edat, i possiblement de treballadors poc qualificats cap a treballadors qualificats i capitalistes quan s'indueix a invertir en tecnologies que estalvien treballadors. Eliminar la protecció laboral portaria, per tant, millors oportunitats per a joves, dones i treballadors poc qualificats. Això vol dir que l'eliminació de la protecció laboral pot no tan sols ser desitjable des del punt de vista de l'eficiència sinó també des del punt de vista de generar una redistribució cap als grups menys protegits.

Si aquestes regulacions no són desitjables ni pel que fa a l'eficiència ni per la redistribució, llavors, per què existeixen aquestes regulacions? Alguns han argumentat que la protecció laboral pot ser positiva perquè proveeix una assegurança als treballadors que d'altra manera no tindrien la possibilitat d'assegurar-se, en els mercats privats, contra el risc de quedar-se a l'atur. Altres han

comentat que la protecció laboral crea una relació a llarg termini que és necessària per invertir en una capacitat específica en un sector o empresa i que si fos a curt termini no invertirien.³⁹ Aquests arguments apunten a un benefici potencial de la protecció laboral. Malauradament, de moment no s'han estudiat empíricament els beneficis potencials per donar-nos un assessorament sobre els efectes de la protecció laboral en el benestar. És una àrea que cal que s'estudiï per tal de proporcionar-nos una visió més equilibrada del paper de la protecció laboral.

A més, és important notar que la protecció laboral no sembla ser igualment adversa en tots els entorns, i, de la mateixa manera, la desregulació de la protecció laboral no sembla tenir els mateixos efectes positius en tots els entorns institucionals. De fet, l'evidència ens mostra que la desregulació de la protecció laboral funcionaria millor si la negociació salarial es mogué en una direcció que permetés una major flexibilitat salarial i si el mercat de béns no estès regulat. Aquesta anàlisi, per tant, suggereix que les regulacions són complementàries i que la reforma parcial del mercat laboral pot no tenir efecte a l'hora de disminuir l'atur i acabar amb l'anomenada esclerosi a Europa, i que en canvi poden ser necessàries reformes més àmplies per aconseguir aquests objectius.

Notes

(1) *Agraeixo a Jaume Ventura, Ignacio Donoso i un referee anònim pels seus molt útils comentaris. Adreçar correspondència a adkugler@ub.edu*

(2) *Vegeu per exemple, Blanchard (2004).*

(3) *Segons el Jobs Study de l'OCDE (1994b), la taxa mitjana d'atur el 1973 era del 3,8% a Europa i del 5,2% als Estats Units. El 1993, la taxa mitjana d'atur era del 10,6% a Europa i del 6,7% als Estats Units. Observem que l'evolució de la taxa d'atur europea oculta algunes diferències entre els diferents països. No obstant això, com es pot veure a la Figura 2, l'evolució de la taxa mitjana d'atur a Europa capta l'evolució de l'atur a quatre països del continent europeu: França, Alemanya, Espanya i Itàlia. En canvi, l'atur al Regne Unit ha seguit molt més de prop la tendència de l'atur als Estats Units. Aquest és el motiu pel qual ens referim al llarg d'aquest Opuscle a l'Europa continental.*

(4) *Les dades més recents per l'atur del desembre del 2005 mostren que la taxa d'atur europea era del 8,5% i la dels Estats Units del 4,8% (Eurostat Website, http://epp.eurostat.cec.eu.int/portal/page?_pageid=0,1136184,0_45572592&_dad=portal&_schema=PORTAL; i la pàgina web del Bureau of Labor Statistics, <http://www.bls.gov/news.release/empsit.t07.htm>).*

(5) *El terme "Euroescleròtic" va ser introduït per primer cop per Giersch (1985) fent referència a la rigidesa del mercat laboral com a resultat de les generoses contribucions aportades pels estats del benestar europeus. El terme mercat laboral escleròtic continua essent utilitzat per molts economistes, per exemple Bentolila i Bertola (1990) i Blanchard i Portugal (2001), entre d'altres.*

(6) *A la pràctica, l'atur només hauria d'augmentar si la reducció en contractacions com a resultat de les rigideses del mercat fos major que la reducció en el nombre d'acomiadaments.*

(7) *Els fluxos anuals de treballadors eren als 80 de 76,0 als Estats Units, 67,0 a Itàlia, 43,8 a Alemanya, i 59,5 a França (vegeu Contini i Revelli, 1997)*

(8) *OCDE (1994a)*

(9) *BIAC (1998)*

(10) *Comissió Europea (2003)*

(11) *OCDE (2004)*

(12) *Per exemple, l'estudi de l'OCDE (2004) mostra que, tot i que hi ha hagut alguna convergència entre els països en termes de protecció laboral, aquesta ha estat principalment el resultat de canvis en la regulació del treball temporal en països molt regulats.*

(13) Per exemple, l'OCDE troba que les mesures de protecció laboral de finals dels 80 i les del 2003 estan altament correlacionades (amb un coeficient de co-relació de 0,91) (OCDE, 2004).

(14) Un problema potencial dels experiments naturals és que poden no tenir en consideració la possibilitat que disminuir el cost d'acomiadament per un grup augmenta l'ocupació per aquest grup però redueix el de l'altre. Si aquestes substitucions succeeixen això exageraria l'efecte de reduir la protecció laboral. Una forma d'evitar-ho és comparar el grup afectat per la reforma amb un grup no afectat directament per la reforma però bastant diferent del grup objectiu. Un altre problema és que les empreses i els treballadors poden anticipar aquests canvis de política i canviar el seu comportament. No obstant això, aquests canvis eren inesperats per tant les comparacions d'abans i de després són rellevants.

(15) El treball de Lazear (1990) va demostrar que la protecció laboral redueix els ajustos laborals quan els treballadors no poden compensar l'empresa pels majors costos d'acomiadament.

(16) Vegeu, per exemple, Mortensen i Pissarides (1994) i Kugler et al. (2003).

(17) Bentolila i Bertola (1990) consideren el cas d'empreses que continuen. Hopenhayn i Rogerson (1990) permeten que hi hagi lliure entrada de tal manera que l'entrada i la sortida es veuen afectades per la protecció laboral. No obstant, l'últim estudi no admet la possibilitat que les empreses no paguin quan es declaren en fallida, que és el que passa a molts països.

(18) OCDE (2004).

(19) Nunziata i Staffolani (2002) descriuen com els menors costos d'acomiadaments en els contractes temporals en relació amb els permanents augmenten la proporció de contractes temporals.

(20) Vegeu, per exemple, Hopenhayn i Rogerson (1990) per aquest tipus d'arguments.

(21) Ichino i Riphahn (2005).

(22) Kugler et al. (2003) mostren que majors costos d'acomiadaments augmenten la qualitat de les noves contractacions i redueixen la qualitat dels treballadors que es queden.

(23) Estudis similars per Verick (2004) i Bauer, Bender i Bonin (2004) per Alemanya i de Blanchard i Landier (2002) per França també exploten els recents canvis de legislació en protecció laboral.

(24) Els canvis percentuals es calculen a partir dels resultats de la Taula 2 i usant les taxes mitjanes de contractacions i acomiadaments per homes i dones per empreses petites abans del 1990. Les taxes mitjanes de contractació i acomiadaments per homes abans de la reforma eren del 0,23 i 0,32, respectivament. Per a les dones, les taxes mitjanes eren del 0,22 i del 0,32. Per tant, una disminució en la contractació d'homes del 0,01 en empreses petites, tal i com es mostra a la Taula 2, representa una disminució d'un 5%, mentre que una disminució dels acomiadaments d'homes del 0,031, tal i com es mostra a la mateixa taula, representa una disminució de casi un 10%. De la mateixa manera, els canvis percentuals presentats més endavant, es calculen respecte als valors mitjans de les empreses petites abans de la reforma en el cas d'Itàlia, respecte als treballadors joves i grans abans de la reforma pel cas espanyol, i amb relació als valors mitjans dels estats que van introduir les excepcions en el cas americà, abans de la seva introducció.

(25) En canvi, l'estudi per Alemanya de Bauer et al. (2004), que utilitza els canvis a partir dels quals el tamany de les empreses els obliga a complir amb la legislació de la protecció laboral (va passar de 5 a 10 treballadors al 1996 i de 10 a 5 el 1999), troba que els canvis en la legislació laboral no van tenir efectes pel que fa a les contractacions i els acomiadaments. No obstant això, aquest estudi examina els efectes tot just uns mesos després de la reforma, en tots els treballadors, en lloc de centrar-se en els treballadors indefinits, que són els que estaven afectats directament per la mesura. A més a més, a diferència del nostre estudi per Itàlia, aquest estudi no controla per les respostes diferencials de les empreses de diferents mides al cicle econòmic, cosa que pot tenir un efecte important donat que la introducció d'aquesta reforma coincideix amb un període d'alt creixement a Alemanya.

(26) Noteu que mentre que la reducció en els costos d'acomiadaments va ser permanent, la reducció en els impostos va durar només dos anys, del 1997 al 1999.

(27) Vegeu, per exemple, Nickell (1997); Nickell i Layard (1999); Di Tella i MacCulloch (2005), Heckman i Pages (2000, 2004).

(28) Vegeu Garibaldi et al. (2004) i Verick (2004).

(29) En canvi, Autor et al. (2006) troben que les excepcions de la protecció laboral tenen un efecte positiu en l'ocupació a les fàbriques. No obstant això, aquest augment sembla precedir el canvi en regulacions laborals indicant que altres factors poden afectar l'augment de l'ocupació en aquests estats.

(30) Vegeu, per exemple, Nickell (1997), OCDE (2004), Heckman i Pagés (2000, 2004).

(31) Vegeu, per exemple, Grubb i Wells (1993), Nunziata i Staffolani (2001).

(32) Blanchard i Landier (2002) i Dolado, et al. (2002).

(33) Aquestes relacions esdevenen insignificants quan es controla pels efectes fixos dels països. En canvi, les relacions són significatives amb i sense efectes fixos quan la mostra es restringeix a països menys desenvolupats.

(34) No obstant això, aquests resultats s'han de veure amb certa cautela, perquè d'alguna manera una menor productivitat sembla haver precedit la provisió de descàrregues equivocades.

(35) Vegeu Calmfors i Driffill (1988) per una classificació dels països segons la coordinació en la negociació salarial i sobre els efectes dels diferents sistemes en la moderació salarial.

(36) Vegeu, per exemple, Elmeskov et al. (1998), OECD (2004), Boeri et al. (2000), i Nicoletti i Scarpetta (2005).

(37) Nicoletti i Scarpetta (2005) troben que la co-relació entre les mesures de protecció laboral i l'índex de regulació en el mercat de béns és de 0,72.

(38) Vegeu Nicoletti et al. (2000) per una descripció detallada de les dades i la construcció dels rànquings. Els rànquings de l'OCDE coincideixen amb els rànquings basats en la informació detallada en les càrregues per iniciar empreses realitzat per Djankov et al. (2002).

(39) Vegeu Bertola (2004) quant als beneficis en assegurances i Wasmer (2006) quant als beneficis en inversió de la protecció laboral.

Referències

Addison, John, Jean-Luc Grosse i Paulino Teixeira. 2000. "The Effects of Dismissals Protection on Employment: More on a Vexed Theme," *Southern Economic Journal*, 67(1): 105-122.

Autor, David. 2003. "Outsourcing at Will: The Contribution of Unjust Dismissal Doctrine to the Growth of Employment Outsourcing," *Journal of Labor Economics*, 21(1): 1-42.

Autor, David, John Donohue i Stewart Schwab. 2006. "The Costs of Wrongful-Discharge Laws," *Review of Economics and Statistics*, 8(2): 211-231.

Autor, David, William Kerr i Adriana Kugler. 2006. "Do Employment Protections Reduce Productivity? Evidence from U.S. States," de propera aparició a *Economic Journal*.

Bauer, Thomas, Stefan Bender i Holger Bonin. 2004. "Dismissal Protection and Worker Flows in Small Establishments," CEPR Discussion Paper No. 4379.

Bentolila, Samuel i Giuseppe Bertola. 1990. "Firing Costs and Labor Demand: How Bad is Eurosclerosis?," *Review of Economic Studies*, 54(191): 381-402.

Bertola, Giuseppe. 2004. "A Pure Theory of Job Security and Income Risk," *Review of Economic Studies*, 71(246): 43-61.

Bertola, Giuseppe, Francine Blau i Lawrence Kahn. 2002. "Comparative Analysis of Labour Market Outcomes: Lessons for the US from International Long-run Evidence," a Alan Krueger i Robert Solow, eds., *The Roaring Nineties: Can Full Employment Be Sustained?* New York: Russell Sage and Century Foundations.

Bertola, Giuseppe i Richard Rogerson. 1997. "Institutions and Labor Reallocation," *European Economic Review*, 41(6): 1147-1171.

Bertola, Giuseppe. 1990. "Job Security, Employment, and Wages," *European Economic Review*, 54(4): 851-879.

BIAC. 1998. "Business Opinion on the Review of the OECD Jobs Strategy," Business and Industry Advisory Committee to the OECD, <http://www.biac.org>.

Bird, Robert i John Knopf. 2005. "Do Wrongful Discharge Laws Impair Firm Performance?," Mimeo.

Blanchard, Olivier. 2004. "Explaining European Unemployment," NBER Observer.

Blanchard, Olivier i Augustin Landier. 2002. "The Perverse Effects of Partial Labour Market Reform: Fixed-term Contracts in France," *Economic Journal*, 112(480): F214-F244.

Blanchard, Olivier i Pedro Portugal. 2001. "What Hides Behind an Unemployment Rate: Comparing Portuguese and U.S. Labor Markets," *American Economic Review*, 91(1): 187-207.

Blanchard, Olivier i Justin Wolfers. 2000. "The Role of Shocks and Institutions in the Rise of European Unemployment: The Aggregate Evidence," *Economics Journal*, 110(462): C1-33.

Calmfors, Lars i John Driffill. 1988. "Bargaining Structure, Corporatism and Macroeconomic Performance," *Economic Policy*, 3(1): 13-61.

Contini, Bruno i Riccardo Revelli. 1997. "Gross Flows vs. Net Flows in the Labor Market: What is There to be Learned?," *Labour Economics*, 4(3): 245-263.

Di Tella, Rafael i Robert MacCulloch. 2005. "The Consequences of Labor Market Flexibility: Panel Evidence from Survey Data," *European Economic Review*, 49(5): 1225-1259.

Dolado, Juan J., Carlos García-Serrano i Juan F. Jimeno. 2002. "Drawing Lessons from the Boom of Temporary Jobs in Spain," *Economic Journal*, 112(480): F270-295.

Djankov, Simeon, Rafael La Porta, Florencio López-de-Silanes, i Andrei Shleifer. 2002. "The Regulation of Entry," *Quarterly Journal of Economics*, 117(1): 1-37.

Elmeskov, Jorgen, John P. Martin i Stefano Scarpetta. 1998. "Key Lessons for Labour Market Reforms: Evidence from OECD Countries' Experience," *Swedish Economic Policy Review*, 5(2): 205-252.

European Commission. 2003. "2003 Adopted Employment Guidelines," http://europa.eu.int/urlex/pri/en/oj/dat/2003/1_197/1_19720030805en00130021.pdf.

Freeman, Richard. 2002. "Institutional Differences and Economic Performance among OECD Countries," CEP Discussion Paper No. 557.

Garibaldi, Pietro, Lia Pacelli i Andrea Borgarello. 2004. "Employment Protection Legislation and the Size of Firms: A Close Look at the Italian Case," *Giornali degli Economisti e Annali de Economia*, 63(1): 33-68.

Giersch, Herbert. 1985. "Eurosclerosis," Kiel Discussion Paper No. 112.

Grey, Alex. 1995. "Job Gains and Job Losses: Recent Literature and Trends," OECD Jobs Study Working Paper No. 1.

Grubb, D. i W. Wells. 1993. "Employment Regulation and Patterns of Work in EC Countries," *OECD Economic Studies*, 21: 7-58.

Heckman, James i Carmen Pagés. 2000. "The Cost of Job Security Regulation: Evidence from Latin American Labor Markets," *Economía*, 1(1): 109-154.

Heckman, James i Carmen Pagés. 2004. "Introduction," in J. Heckman and C. Pagés, eds., *Law and Employment: Lessons from Latin America and the Caribbean*. Chicago: Chicago University Press and NBER.

Hopenhayn, Hugo i Richard Rogerson. 1993. "Job Turnover and Policy Evaluation: A General Equilibrium Analysis," *Journal of Political Economy*, 101(5): 915-938.

Ichino, Andrea i Regina Riphahn. 2005. "The Effect of Employment Protection on Worker Effort - A Comparison of Absenteeism During and After Probation," *Journal of the European Economic Association*, 3(1): 120-143.

Krueger, Alan i Jorn-Stephen Pischke. 1998. Observations and Conjectures on the US Employment Miracles, a *Third Public German-American Academic Council Symposium*, Bonn.

Kugler, Adriana i Giovanni Pica. 2005. "The Effects of Employment Protection and Product Market Regulations on the Italian Labor Market," de propera aparició a Julian Messina, Claudio Michelacci, Jarkko Turunen, i Gylfi Zoega, Eds., *Labour Market Adjustments in Europe*. Edward Elgar Editors.

Kugler, Adriana i Giovanni Pica. 2006. "Effects of Employment Protection on Job and Worker Flows: Evidence from the 1990 Italian Reform," de propera aparició a *Labour Economics*.

Kugler, Adriana i Gilles Saint-Paul. 2004. "How do Firing Costs affect Worker Flows in a World with Adverse Selection?," *Journal of Labor Economics*, 22(3): 553-584.

Kugler, Adriana, Juan F. Jimeno i Virginia Hernanz. 2003. "Employment Consequences of Restrictive Permanent Contracts: Evidence from Spanish Labor Market Reforms," CEPR Working Paper No. 3724.

Lazear, Edward. 1990. "Job Security Provisions and Employment," *Quarterly Journal of Economics*, 105(3): 699-726.

Mortensen, Dale i Christopher Pissarides. 1994. "Job Creation and Job Destruction in the Theory of Unemployment," *Review of Economic Studies*, 61(3): 397-415.

Nickell, Stephen. 1997. "Unemployment and Labor Market Rigidities: Europe versus North America," *Journal of Economic Perspectives*, 11(3): 55-74.

Nickell, Stephen i Richard Layard. 1999. "Labor Market Institutions and Economic Performance," a Orley Ashenfelter i David Card, eds., *Handbook of Labor Economics*, Vol. 3. Amsterdam: Elsevier.

Nickell, Stephen i Luca Nunziata. 2000. "Employment Patterns in OECD Countries," CEP Working Paper.

Nicoletti, Giuseppe i Stefano Scarpetta. 2005. "Product Market Reforms and Employment in OECD Countries," OECD Economics Department Working Paper No. 472.

Nicoletti, Giuseppe, Stefano Scarpetta i Oliver Boylaud. 2000. "Summary Indicators of Product Market Regulation with an Extension to Employment Protection Legislation," OECD Working Paper No. 99(18).

Nunziata, Luca i Stefano Staffolani. 2001. "On Short-term Contracts Regulations," Mimeo.

OECD. 2004. *Employment Outlook*. Paris: OECD.

OECD. 1999. *Employment Outlook*. Paris: OECD.

OECD. 1994a. *Jobs Study: Implementing the Strategy*. Paris: OECD.

OECD. 1994b. *Jobs Study: Jobs, Analysis, Strategies*. Paris: OECD.

Scarpetta, Stefano i Thierry Tresselt. 2002. "Productivity and Convergence in a Panel of OECD Industries: Do Regulations and Institutions Matter?," OECD Economics Department Working Paper No. 342.

Verick, Sher. 2004. "Threshold Effects of Dismissal Protection Legislation in Germany," IZA Working Paper No. 991.

Wasmer, Etienne. 2006. "Interpreting Europe-US Labor Market Differences: The Specificity of Human Capital Investments," de propera aparició a *American Economic Review*.

Títols publicats fins ara

- 1. Una reflexió sobre l'atur a Espanya**
Ramon Marimon (juny 97)
 - 2. Reduir l'atur: a qualsevol preu?**
Fabrizio Zilibotti (desembre 97)
 - 3. Impuestos sobre el capital i el treball, activitat macroeconòmica i redistribució**
Albert Marcet (novembre 98)
 - 4. El prestador de darrera instància en l'entorn financer actual**
Xavier Freixas (novembre 99)
 - 5. Per què creix el sector públic? El paper del desenvolupament econòmic, el comerç i la democràcia**
Carles Boix (novembre 99)
 - 6. Gerontocràcia i Seguretat Social**
Xavier Sala-i-Martin (juliol 2000)
 - 7. La viabilitat política de la reforma del mercat laboral**
Gilles Saint-Paul (desembre 2000)
 - 8. Contribueixen les polítiques de la Unió Europea a estimular el creixement i a reduir les desigualtats regionals?**
Fabio Canova (maig 2001)
 - 9. Efectes d'aglomeració a Europa i als EUA**
Antonio Ciccone (setembre 2001)
 - 10. Polarització econòmica a la conca mediterrània**
Joan Esteban (maig 2002)
 - 11. Com inverteixen la seva riquesa les economies domèstiques?**
Miquel Faig (octubre 2002)
 - 12. Efectes macroeconòmics i distributius de la Seguretat Social**
Luisa Fuster (abril 2003)
 - 13. Educar la intuïció: Un repte pel segle XXI**
Robin M. Hogarth (setembre 2003)
 - 14. Els controls de capital a l'Europa de la postguerra**
Hans-Joachim Voth (abril 2004)
 - 15. La fiscalitat dels intermediaris financers**
Ramon Caminal (setembre 2004)
 - 16. Preparats per prendre riscos? Evidència experimental sobre l'aversion i l'atracció al risc**
Antoni Bosch-Domènech / Joaquim Silvestre i Benach (novembre 2005)
 - 17. Xarxes socials i mercat laboral**
Antoni Calvó-Armengol (gener 2006)
 - 18. Els efectes de la protecció laboral a Europa i als Estats Units**
Adriana D. Kugler (febrer 2007)
-